

The view of students, teachers and parents on high school education in Slovenia

Pogled dijakov, učiteljev in staršev na gimnazijsko izobraževanje v Sloveniji

Nomi Hrast

Student

II. gimnazija Maribor

Trg Miloša Zidanška 1, 2000 Maribor

nomi.hrast@druga.si

Abstract

Around 40 % of young people in Slovenia are now deciding for upper secondary education, whose mission is to enable the development of knowledge and skills that young people will need in later life and education. Therefore, the way of learning should be flexible to them, developing their critical thinking and allowing students to select different rates of progression and the different level of acquired knowledge, but still maintain a good general education of the individual. Innovation proposal is based on the results of empirical research carried out in this field in the Slovenia and in Europe as well as on the results of surveys, conducted specifically for this task between grammar school students, teachers and parents in Slovenia. Presented are conclusions, which represent the wishes of students, teachers and parents with the current situation in educational system in Slovenia.

1

Keywords: education, gymnasium, students

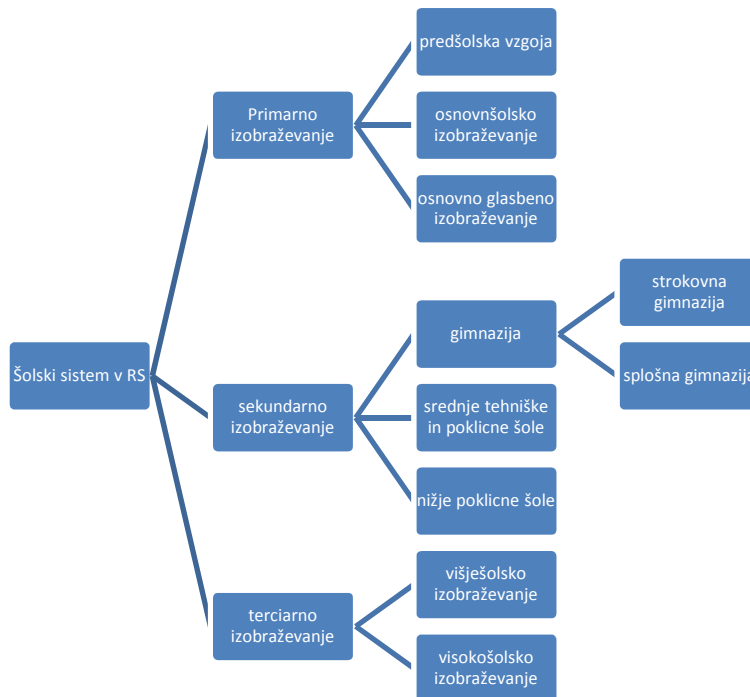
1. Uvod

Kako danes razumemo kakovosten pouk? Kakšnega dijaka želimo oblikovati z današnjim gimnazijskim programom, da se bo lahko uspešno soočal z družbenimi, gospodarskimi, kulturnimi, socialnimi in drugimi izzivi?

V 21. Stoletju je v Sloveniji bil viden izjemno povečanje vpisa dijakov v gimnazijski program. Ta se od uvedbe ni veliko spreminjal, v zadnjih 20-tih letih je bilo v slovenskem prostoru sicer narejenih nekaj raziskav s tega področja, kjer so identificirali tudi razloge za nujne spremembe, vendar resne alternative trenutnemu modelu gimnazijskega izobraževanja ni bilo oblikovane (Bela knjiga o izobraževanju, 2011; model Evropskih oddelkov (ZRSS, 2005- 2014); Poskus v gimnaziji (ZRSS; 2009 - 2014); Posodobitev gimnazijskih programov - konzorcij Slovenskih gimnazij (2008 - 2014)), zato program ostaja že več kot dvajset let nespremenjen. Da bi ugotovila mnenje dijakov, staršev in profesorjev o gimnazijskem programu v Sloveniji, sem med njimi izvedla anketo. Najprej bom opisala nekaj teoretičnih vidikov izobraževanja v Sloveniji, nato pa predstavila tudi izsledke ankete, ki je bila opravljena med deležniki gimnazijskega izobraževanja.

2. Izobraževanje

Izobraževanje lahko definiramo kot proces pridobivanja znanja, tako kognitivnega kot konativnega ter obvladovanje veščin. Zato je izobrazba končni dosežek, ki ga na vseh ravneh izobraževanja potrdi ustrezna listina (spričevalo, diploma, certifikat), ki naj bi pomenila tudi usposobljenost za trg dela. S tega stališča je izobraževanje organizirana dejavnost družbe, ki jo v formalnih oblikah izvajajo javne ali privatne izobraževalne institucije. Običajno se z doseganjem predvidenega standarda znanja zaključi v naprej določenem času. Slovenski srednješolski šolski izobraževalni sistem je prikazan na sliki 1.

Slika 1 - Izobraževalni sistem v Sloveniji (Tomšič, 2008).

2.1. Brezposelnost mladih v Sloveniji

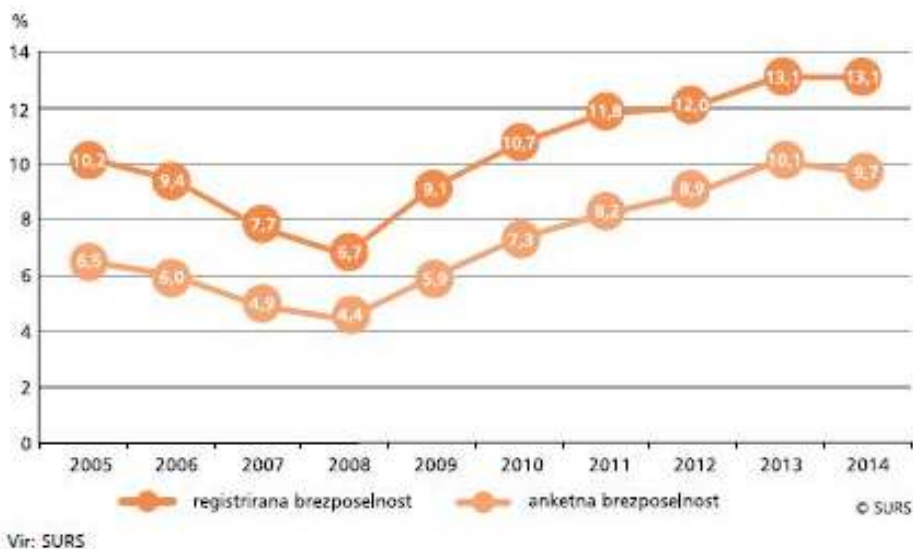
Obdobje med 15. in 19. letom predstavlja prehod od fluidne in disperzne zavesti posameznika k zgrajeni (bolj strukturirani) podobi, ki vključuje tudi družbeno identiteto in s tem prehod od razmeroma omejenega spektra socialnih vlog otroka in mladostnika, h kompleksnim in celostnim socialnim vlogam odraslega človeka. Ta prehod vključuje vedno večjo ekonomsko neodvisnost, (samo)odgovornost (pravno odgovorna oseba), prehod od sprejemanja informacij k njihovemu kritičnemu razmisleku (Ule, Miheljak, 1995). Zato se s tega zornega kota zastarel in premalo učinkovit šolski sistem lahko odraža tudi v nezaposlenosti mladih, saj šele vstop v trg dela realno odpira možnosti za osebni razvoj posameznika v obdobju odraslosti (Eisenbert in Lazarsfeld v Ule, 2000:45). Uletova in Miheljak (2000) sta v raziskavi dijaške mladine v devetdesetih letih ugotovila, da je strah pred brezposelnostjo največji problem mladih, ki izpodrinja klasične mladostniške probleme, vezane na preživljanje prostega časa in konflikte z odraslimi. Strah pred nezaposlenostjo ostaja konstantno visok tudi v času študija. Čim bolj na koncu šolanja so, tem večji je strah mladostnikov, kar je razvidno iz Preglednice 1.

Preglednica 1 - Kaj so največji problemi mladih? (Dežman, 2004).

Naslov raziskave (ciljna skupina)	Mladina 95 Študenti/šudentke	Mladina 93 Dijaki/dijakinje	Mladina 85 splošen Vzorec mladine
Brezposelnost	66,8	72,1	41,8
Alkohol, droge	60,6	68,6	11,9
Pomanjkanje denarja	38,0	47,0	18,8
Osamljenost	22,3	31,0	7,2
Problemi v šoli	17,8	35,5	8,6
Storilnostni pritisk	6,9	15,3	/
Pomanjkanje vzorov	13,8	12,3	15,4
Dolgčas	12,1	29,2	5,4
Konflikti z odraslimi	11,5	18,5	6,5
	N = 1.829	N = 2.354	N=538

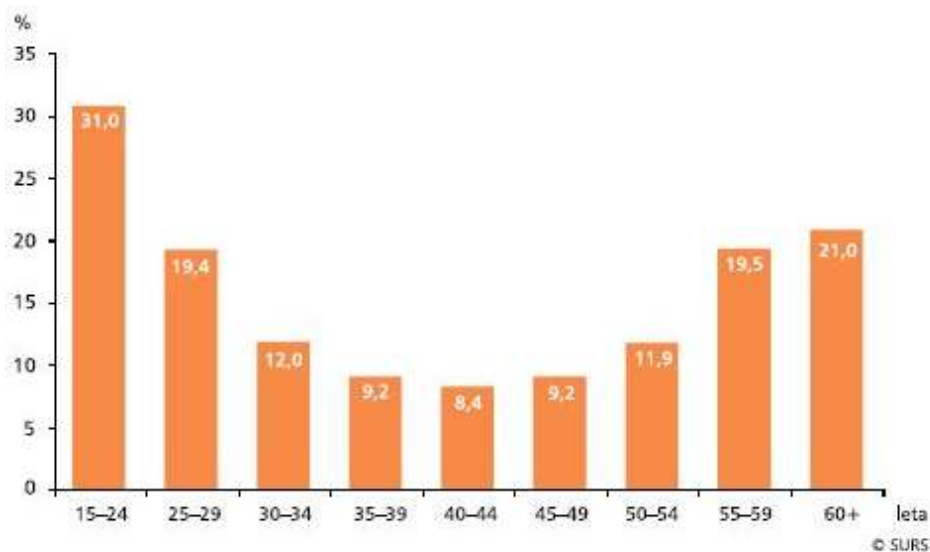
Da so bili strahovi mladih v devetdesetih letih 20. stoletja upravičeni, potrjujejo številke brezposelnosti v letu 2015, prikazane v grafu 1. V letu 2014 je bilo med brezposelnimi osebami 26 % takšnih, ki so imeli zaključeno le osnovno šolo ali manj. Srednješolcev je bilo med brezposelnimi osebami 11,9 % (Statopis, 2015).

Graf 1 - Registrirana brezposelnost v RS (SURS, 2015).

V letu 2014 je bil delež registriranih brezposelnih največji ravno v starostni skupini mladih med 15. in 24. letom. Registriranih je bilo več kot 30 % brezposelnih oseb in več kot 19 % v naslednji starostni skupini med 25. in 29. letom starosti. (SURS, 2015)

Graf 2 - Stopnja registrirane brezposelnosti po starostnih skupinah, 2014 (SURS, 2015).

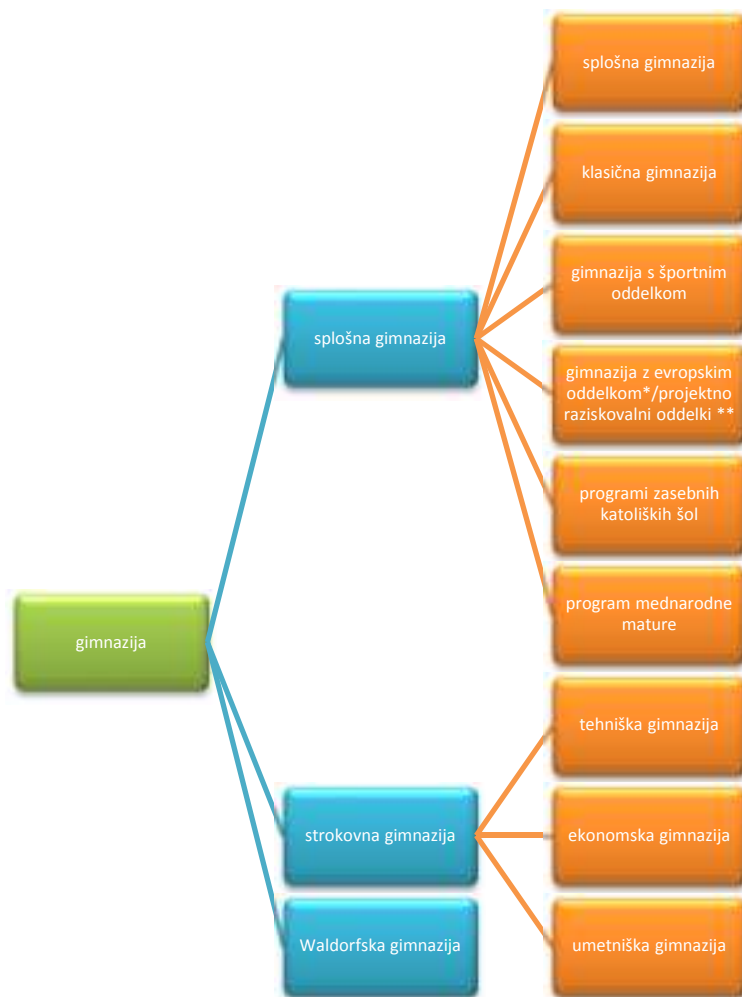

Vir: SURS

V dokumentu **Problemske analize položaja mladih (2013)** navajajo, da je v Sloveniji situacija mladih na trgu dela slaba. Zato so mladi primorani opravljati negotove oblike dela, kot so prisilni s.p.-ji, agencijsko delo, honorarna dela in volonterska pripravništva. Posledica tega je, da se vedno več mladih seli iz Slovenije. V letu 2012 je bilo zabeleženo najvišje število odseljenih mladih državljanov Slovenije, kar 1.570. V primerjavi z letom 2008 se je ta številka podvojila (SURS, 2015). Brezposelnost mladih pomeni za družbo in posameznika veliko negativnih posledic. Izgublja se delovni potencial, višajo se izdatki za socialne transferje in upočasnjuje se proces odraščanja ter osamosvajanja mladih (Cerovške in Lukič, 2013). In ne samo to; kljub vedno večji izobraženosti, je v Sloveniji viden trend naraščanja višanja brezposelnosti tudi med univerzitetno izobraženimi posamezniki (graf 3).

2.2. Gimnazijsko izobraževanje v Sloveniji

Klasični gimnazijski pouk se je v Sloveniji začel že davnega leta 1563, ko so protestanti v Ljubljani odprli prvo latinsko šolo. Kasneje so ustanovili različne jezuitske šole, državno terezijansko gimnazijo in državno osem-razredno gimnazijo, ki se je ohranila vse do leta 1958. Sredi devetdesetih let 20. stoletja, se je gimnazija ločila na splošno, strokovno in poklicno srednješolsko izobraževanje. Vpeljali smo splošno in klasično gimnazijo, kasneje so se razvili tudi drugi gimnazijski programi. Matura je bila vpeljana leta 1995 in je nadomestila tudi večino sprejemnih izpitov za visokošolski študij (izjema so študiji, ki zahtevajo določene spretnosti ali posebna znanja). (Bela knjiga, 2011). Splošna gimnazija se je z zadnjo reformo v devetdesetih letih prejšnjega stoletja diferencirala v različne podzvrsti, ki vse ohranjajo gimnazijski predmetnik. Tudi na področju strokovnih gimnazij ni velikih razlik v organizaciji in izvajanju kurikula. Waldorfska gimnazija pomeni novost v didaktičnih pristopih, vendar izvaja program javne šole (gimnazije). Trenutni sistem gimnazijskega izobraževanja je predstavljen na sliki 2.

Slika 2 - Shema gimnazijskega izobraževanja (MIZŠ, 2016).

V Beli knjigi o izobraževanju (2011) se poudarja, da je gimnazija prostor s tradicijo, kjer so vse spremembe izrazito problematično sprejete. Gimnazijski program je najsplošnejši srednješolski vzgojno-izobraževalni program, ki pripravlja dijake za nadaljnji študij.

Predmetnik splošnega gimnazijskega programa je sestavljen iz treh temeljnih delov:

- štiriletnih in obveznih predmetov, kjer je določeno število, vsebina in obseg predmetov;
- nerazporejenih ur, kjer je določen obseg ur, ki jih mora dijak opraviti, in predstavlja 14 % celotnega programa; nerazporejene ure so namenjene poglobljanju znanja na področjih, ki so posameznim dijakom bližja, in pripravi na maturo;
- obveznih izbirnih vsebin, kjer je določen obseg in predstavlja 6,6 % celotnega programa.

Za prve tri letnike traja vzgojno-izobraževalni program v šolskem letu 38 tednov, od tega je 35 tednov pouka. Tudi v četrtem letniku je pouk razporejen v 35 tednov. En teden je namenjen obveznim izbirnim vsebinam. Obvezni štiriletni predmeti so: slovenščina, matematika, prvi in drugi tuji jezik, zgodovina, športna vzgoja. Obvezni predmeti pa so: geografija, biologija, kemija, fizika, glasba, likovna umetnost, psihologija, sociologija in filozofija ter informatika. Temeljni poudarek pri oblikovanju programa je dan

splošnoizobraževalni orientaciji ter razvijanju tistih znanj, sposobnosti, spretnosti in navad, ki so potrebne za nadaljnji akademski študij.

Po podatkih SURS-a (2015) je bilo v šolskem letu 2014/2015 v splošne gimnazije vključenih 37 % dijakov, v tehniške gimnazije pa še 23 % vseh mladih med 15. in 19. letom.

Gimnazije z omejitvijo vpisa imajo običajno tudi velik delež dijakov, ki so bili že v OŠ prepoznani kot nadarjeni. Za te dijake je zakonsko predvidena prilagoditev pouka (didaktično in vsebinsko). Ker pa so področja nadarjenosti zelo raznolika, v realnosti prilagoditev pri pouku praviloma ni; tudi standardi znanja za nadarjene dijake in tiste z učnimi težavami ostajajo enaki, vsi pa gimnazijsko izobraževanje zaključijo enako.¹ Le pri izbirnih maturitetnih predmetih si je mogoče pridobiti dodatno znanje, ki je pomembno za nadaljevanje posameznega univerzitetnega študija. Kandidat si lahko izbere dva izbirna predmeta.² Pri tem je potrebno omeniti še en paradoks. Znanje, ki se ocenjuje pri splošni maturi, ter oblike ocenjevanja so določene v predmetnih izpitnih katalogih. Učni načrti za posamezna predmetna področja ne zadoščajo. S tem je matura na nek način izvzeta iz celotnega sistema in tako učitelje kot dijake usmerja k »treningu« za dobre maturitetne rezultate, kar splošne cilje GI velikokrat postavi v ozadje.³

3. Raziskava

3.1. Anketni vprašalnik

Anketni vprašalnik je bil sestavljen iz dvanajstih vprašanj (priloga 1⁴). Enajst vprašanj je bilo zaprtega tipa in eno odprtega tipa. V obdobju od 2. 1. 2016 do 30. 1. 2016 je bilo zabeleženih 2020 klikov na anketo. Anketo je v celoti izpolnilo 654 anketirancev. V analizo so bile vključene le ankete, ki so bile v celoti izpolnjene, ostale smo zanemarili. Spletna anketa je bila izvedena preko socialnih omrežij (e-pošta, Facebook ipd.). Poslana je bila profesorjem na Prvi gimnaziji Maribor, II. gimnaziji Maribor, III. gimnaziji Maribor, Škofijski gimnaziji Maribor, Gimnaziji Bežigrad, Gimnaziji Poljane in Gimnaziji Ptuj, dijakom 1., 2., 3. in 4. letnika po slovenskih gimnazijah in staršem/skrbnikom dijakov gimnazije, ki jo obiskujem. Anketo je ustrezno izpolnilo 516 dijakov, 75 profesorjev in 54 staršev/skrbnikov, devet je bilo tudi nekdanjih dijakov gimnazij.

3.2. Povzetek izsledkov

V preglednici 5 so navedeni glavni izsledki ankete in mnenj, ki so se med dijaki, profesorji in starši poenotili. V Prilogi 1 pa lahko najdete bolj natančno analizo izsledkov ankete.

¹ Trenutno je edini pogoj za dokončanje izobraževanja in pridobitev izobrazbe opravljena matura, ki v splošni gimnaziji zajema pet predmetov in med njimi tri obvezne (slovenščina, tuj jezik in matematika) in dva izbirna. Na območjih, kjer živi italijanska narodna skupnost, je v šolah z italijanskim učnim jezikom predmet skupnega dela splošne mature namesto slovenščine italijanščina, na območju, kjer živi madžarska narodna skupnost, pa lahko kandidat izbere slovenščino ali madžarščino. Izpit iz tujega jezika in matematike lahko kandidat opravlja na osnovni ali višji zahtevnostni ravni (opomba avtorice).

² Lahko pa tudi tretjega (šesti predmet pri splošni maturi). (opomba avtorice).

³ V programih poklicnega, srednjega strokovnega ter poklicno-tehniškega izobraževanja je poklicna matura zastavljena drugače, saj je celoten predmetnik razdeljen na splošno-izobraževalne predmete, strokovne module praktično izobraževanje, interesne dejavnosti in kreditne točke, razen pri neprenovljenih programih (opomba avtorice).

⁴ Natančni izsledki ankete so v Prilogi 1.

Preglednica 2 - Izhodišča za pripravo inovacijskega predloga.

Povzetek ugotovitev	Možna rešitev
Dvigniti kakovost znanja (manj reprodukcije znanja in več uporabe).	→ spremembe v metodah in oblikah dela →diferenciacija pouka na različne ravni zahtevnosti → sprememba sistema preverjanja in ocenjevanja znanja
Več možnosti za vključevanje interdisciplinarnosti (medpredmetnega povezovanja).	→ sprememba v organizaciji pouka (pogoji za več interdisciplinarnosti)
Biti odprt v širši družbeni prostor in biti bolj povezan z njim. Vključevanje izzivov povezanosti med trgom dela in gimnazijskim izobraževanjem.	→ vključevanje gimnazijcev v lokalne, regijske in nacionalne projektne aktivnosti → močnejša poveza z institucijami znanja
Imeti večji delež izbirnosti tako na ravni zahtevnosti kot hitrosti napredovanja v GP. Ohranjanje splošne izobraževalnosti programa, vendar vpeljevanje diferencirane zahtevnosti. Razvijati samostojno kritično presojanje in odgovorno ravnanje.	→ nivojski pouk → predmeti, organizirani v module različnih zahtevnosti → ohraniti nabor temeljnih znanj → več projektne in raziskovalnega dela
Priznati pomen neformalnega (obšolskega) izobraževanja.	→ odprti kurikulum → e-listovnik/e-pregledovalnik (portofolio dijaka)
Dati več pozornosti delu z nadarjenimi dijaki .	→ spremembe v metodah in oblikah dela →diferenciacija pouka na različne ravni zahtevnosti
Spremeniti sistem preverjanja in ocenjevanja , vključno z maturo	→ sprememba sistema preverjanja in ocenjevanja znanja → možnost hitrejšega napredovanja v programu
Pretiran normativizem	→ več fleksibilnosti v organizaciji in izvedbi GP
Manjka podjetnosti, poznavanja lastne osebnosti (dijaki ne znajo ustvariti lastne vizije za življenje; težko se soočajo s porazi). Več samostojnosti dijakov.	→ znižati togo akademsko naravnost in →odpreti kurikulum za praktične aktivnosti →odpreti vrata bodočim delodajalcem

Iz ankete je razvidno, da se deležniki zavedajo nekaterih ovir gimnazijskega izobraževanja in vedo kako to vpliva na dijakovo prihodnost in zaposljivost na trgu dela. Model Carollove piramide družbene odgovornosti lahko prenesemo tudi na oblikovanje odgovornega dijaka. Šolski sistem mora temeljiti na (družbeni) odgovornosti in s tem dijaku privzgojiti zavedanje ekonomske odgovornosti, ki je temelj tega, da bo dijak lahko dobro deloval v družbi. Zavedati se mora pomembnosti finančne stabilnosti in odgovornega ravnanja s financami. Ko bo imel dobro odgovornost do svojih financ bo moral sprejeti pravne odgovornosti in prevzeti odgovornost za svoja dejanja. Pomembno je tudi, da se dijake nauči, kako se v situacijah moralno odločati. Sledi etična odgovornost, ki dijaku pomaga dobro vključitev v družbo in kvalitetno delovanje v družbi – pravičen odnos do ljudi in sprejemanje drugačnosti. Na vrhu, kot združitev vsega, so filantropske odgovornosti, da z nižjimi odgovornostmi pripomoremo k oblikovanju dobre družbe in smo dobri državljani. Z vsemi temi lastnostmi, bomo pomagali dijakom, da postanejo odgovorni za svoja dejanja in do družbe, v kateri živijo.

Če želimo najbolje izkoristiti človeški inovativni kapital, moramo oblikovati družbo, ki bo znala spreminjati svet, torej biti inovativna. Začeti je treba graditi na mladih, že v izobraževanju. Zato je nujno, da je izobraževanje postavljeno na osnovi oblikovanja inovativne mladine. Začeti je treba pri osebnosti, dijaki morajo poznati svoje osebne lastnosti, karakteristike, s katerimi potem izoblikujejo zanimanja za določena področja in pri tistih pridobijo dodatna znanja. Ko bodo imeli dovolj znanj (splošna razgledanost) na področju osebnega zanimanja, bodo lažje izoblikovali željo po spremembi in na podlagi le-te našli ideje, kako doseči neko spremembo. Ta del bi pravzaprav lahko imenovali tudi majhna prelomnica, saj je velik problem današnjega izobraževanja, da dijaki nimajo podpore, da bi dosegli spremembe in tako ostanejo le pri idejah. Zato je ključnega pomena, da dijaki ves čas ostanejo motivirani, da aktivno iščejo nova znanja in razvijajo svoje sposobnosti. S poznanstvi (socialni kapital) in sredstvi bodo lahko svoje ideje pripeljali do realnih sprememb, vendar sta za to potrebna še dodatna motivacija in trdo delo. S takšnim izobraževanjem bomo dosegli družbo sprememb in inovativno družbo, ki bo lahko pomagala spremeniti svet na bolje.

4. Sklepi

Za prihodnost naroda, države in vseh njenih prebivalcev je pomembno, kakšen sistem izobraževanja imamo in kako kakovostno je izpeljan. Na podlagi analize primarnih in sekundarnih virov sem ugotovila, da si mladi, starši in profesorji zelo želijo spremembe programa gimnazijskega izobraževanja. O tem so veliko pisali tudi slovenski avtorji. Nekaj primerov dobre prakse je podanih iz tujine. V slovenski literaturi pa je premalo vidnih konkretnih predlogov za spremembo modela gimnazijskega izobraževanja pri nas.

Še posebej pomembna pri izobraževanju je vloga profesorjev in njihovih nadrejenih, saj lahko učitelj dijaka spodbudi k napredku, ali pa ga z neprimernim pristopom psihološko ali kako drugače uniči. Od njih se dijaki naučijo največ in je pomembno, da se zavedajo in živijo družbeno odgovornost in jo tako prenašajo na dijake.

5. Viri in literatura

Literatura

- Tomšič, S. Diplomski naloga: Evropski vzgojno-izobraževalni sistemi. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede. 2005

- Ule, M. in Mihelj, V. Pri(e)hodnost mladine. Ljubljana: DZS, 1995
- Dežman, J. diplomski naloga: Problematika brezposelnosti na Koroškem, s poudarkom na mladinski brezposelnosti. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, 2004, str. 25
- Statopis: Statistični pregled Slovenije 2015. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije, 2015. str.20
- Cerovšek, D. in Lukić, G. Problemska analiza položaja mladih na trgu dela v luči agende dostojnega dela: s predlogi ukrepov za znižanje stopnje brezposelnosti mladih v Sloveniji. Ljubljana: Zveza svobodnih sindikatov Slovenije, 2013.)
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Mladi in trg dela, Ljubljana, 2013, str. 10
- Zavod RS za zaposlovanje, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Mladi in trg dela, Ljubljana, 2013, str. 3)
- Novak, B. Prenova slovenske šole. Ljubljana: Pedagoški inštitut, 2009 ISBN 978-961-270-001-0
- Krek, J. in Metljak, M. Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji. 2. izd. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2011
- Izhodišča prenove gimnazijskega programa (Komisija za pripravo koncepta nadaljnega razvoja gimnazijskega programa in umeščenosti splošne izobrazbe v srednješolske programe
- [Gaber, S.](#), [Rutar Ilc, Z.](#), [Lorenčič, I.](#), [Nolimal, F.](#), [Pevc Grm, S.](#), [Ermenc, K.](#), [Tašner, V.](#) Zakaj Finci letijo dlje?. Educa, 2006
- Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Strasbourg, 2012, str. 3- 7
- Komisija za pripravo koncepta nadaljnega razvoja gimnazijskega programa in umeščenosti splošne izobrazbe v srednješolske programe) in Krek, J. et al., 2011: 13
- Resolucija o Nacionalnem programu za mladino 2013-2022 v (ReNPM12-22) sprejeta 24. oktobra 2013, dostopno na: http://www.ursm.gov.si/fileadmin/ursm.gov.si/pageuploads/pdf/Nacionalni_program_za_mladino/resolucija_o_npm/Recolucija_o_NPM.pdf, 3.2.2016, 10:00)
- Zakon o gimnazijah (ZGim), Uradni list Republike Slovenije, 1/07 (2007) str. 8

Viri

- <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=20071&stevilka=2> 17.1.2016, 21:23
- Srednješolski izobraževalni sistemi v Evropi: <http://library.eb.co.uk/eviri.ook.sik.si/levels/adult/article/105951#47654.toc>, 4.2.2016, 22:45
- ZRSS. Ocena stanja Zavoda Republike Slovenije za šolstvo o gimn. Izobraževanju, 2013 (dostopno na: http://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/porocilo-zrss-ldn-2012_5mar2013.pdf), 10.2.2016, 8:52)
- <http://www.solazaravnatelj.si/wp-content/uploads/2015/11/ZRSS.pdf>, 1.2.2016, 20:26)
- <http://publikacija.k56.si/strokovnjaki/1.%20Dr.%20Ranko%20Rajovic.%20Otroke%20izobrazujemo%20za%20poklice,%20ki%20danes%20se%20ne%20obstajajo.pdf>, 31.1.2016, 23:12
- Konvencija o otrokovih pravicah (dostopno na: <https://unicef.blob.core.windows.net/uploaded/documents/KOP.pdf>), 10.2.2016, 9:39)

Priloga 1

Analiza ankete po deležnikih (dijakih, starših, profesorjih)

Število anketiranih dijakov je veliko, zato je to lahko reprezentativni vzorec zanje (5.5 % trenutno vpisanih dijakov v gimnazije), število staršev in učiteljev pa premajhno, da bi to lahko bil reprezentativni vzorec zanje, zato so rezultati ankete glede na slednje zgolj ilustrativni.

Samostojno učenje (dijaki ob pomoči učitelja veliko delajo sami in se učijo uravnati svoj proces učenja in s tem tudi napredek) je za 60 % vprašanih najbolj ustrezen način poučevanja, vendar kar 59 % vprašanih meni, da dijaki v gimnazijah še niso sposobni samostojnega načrtovanja, spremljanja in kontrole procesa lastnega učenja in da je to naloga učitelja. Ta dva rezultata se v osnovi razhajata.⁵ Podobno razhajanje vidimo pri odgovorih, povezanih s tipi učiteljev (načinom njihovega dela). 37 % vprašanih meni, da bi v gimnazijah moral biti pouk zelo individualno naravnani, z veliko refleksije lastnega učnega procesa. Samo nekoliko manjši odstotek (33 %) pa podpira tradicionalnega »ex katedra« učitelja, ki je usmerjen v predmet in v vsebine, manj pa v proces. Ta tip učitelja v gimnazijah še vedno prevladuje (50 %). Zanimivo je, da tako meni 72 % učiteljev in le 46 % dijakov.

Učitelji, ki v svoje delo vključujejo veliko formativnega preverjanja in dajanja povratnih informacij ter učitelji, ki so izrazito raziskovalno naravnani ter spodbujajo vedoželjnost, divergentno razmišljanje in so povezovalci ter usmerjevalci učnega procesa, v katerem so enakovredno zastopani tako dijaki kot učitelji, so bili pol manj zaželeni (14 -15 %). Kljub temu vprašani menijo, da so učne okoliščine, ki najbolj vplivajo na učne rezultate dijakov, predvsem motiviranost za predmet – 60 % (izhaja iz OŠ?) ter učne metode učitelja oz. njegov stil poučevanja (30 %). V primerjavi s tem so učni stili dijakov, učni pripomočki in didaktična oprema manj pomembni. Celo več - trditev, da bi se dijaki tekom gimnazijskega izobraževanja morali uriti tudi za reševanje nepredvidljivih (učnih) situacij, je dobila najvišjo oceno – 4.3 od 5. Slednje bi v največji meri lahko spodbujala tipa učiteljev, ki sta bila izbrana kot najmanj zaželena.

Če pogledamo po deležnikih je 41 % dijakov ocenilo, da je vodeno učenje zanje najbolj ustrezno in samo 34 % dijakov, da je ustrežnejši stil poučevanja poučevanje za samostojno učenje. Profesorji in starši dokaj podobno razumejo stile poučevanja na gimnazijski ravni. 32 % anketiranih profesorjev in 31 % anketiranih staršev meni, da je samostojno učenje pomembnejše od vodenege.

Visoko oceno je dobila tudi trditev, da mora učenje biti osredotočeno na razvoj posameznika (4.1) in vključevati več sodelovalnih oblik dela (skupno načrtovanje reševanja problemskih nalog, prevzemanje različnih vlog, prevzemanje odgovornosti za rezultate dela,...). Projektno in raziskovalno naravnani učitelji bi tukaj lahko bili izbira številka ena. Vendar niso, kajti na vprašanje, kako vprašani doživljajo učenje, je največja frekvenca odgovorov zabeležena pri trditvi, da je učenje predvsem kombinacija urjenja spominskih sposobnosti ter čim boljša reprodukcija zahtevanega (3.8) in najmanj, da je učenje predvsem umetnost zastavljanja pravih vprašanj (3.3). Zato se ne gre čuditi, da so osebne lastnosti, ki najbolj trpijo tekom gimnazijskega izobraževanja predvsem naslednje: ustvarjalnost (46 %), vedoželjnost (40 %), samozavestnost (35 %) in samoiniciativnost (22 %). Tukaj so odgovori staršev in učiteljev najbolj izstopali, saj je bil najbolj pogosto izbran odgovor, da ničesar ne izgubijo in na 2.

⁵ S to trditvijo se najmanj strinjajo učitelji, le 15 % vprašanih.

mestu vedoželjnost. Iz odgovorov vidimo, da je težnja k »znanim«, v naprej predvidenim situacijam, ki omogočajo zanesljivost in lažjo prilagodljivost med dijaki, velika.

Kot največjo pomanjkljivost v trenutnem izvajanju GP anketiranci navajajo sistem ocenjevanja, nizko stopnjo interdisciplinarnosti, postavljanja in preverjanja domnev ter vključevanja domišljije in spodbud k prepoznavanju in tehtanju vrednot, kot so kot so znanje, ustvarjalnost/usposobljenost, samostojnost, iniciativnost in solidarnost. Vprašani si najbolj želijo, da bi gimnazijski program vseboval večjo stopnjo izbirnosti (izbira predmetov in ravni zahtevnosti) (4.1), omogočal več stika s potencialnimi delodajalci (3.9) in dijakom, ki so nadarjeni za neko predmetno področje, omogočal individualiziran program ter s tem možnost hitrejšega napredovanja in zaključka GP (3.8). Še enkrat se je potrdilo, da bi GP moral omogočati več raziskovalnega in projektnega dela (3.5) in, da bi se število predmetov dnevno moralo zmanjšati na največ tri (3.3).

Če dodamo k rezultatom še samostojne zapise anketirancev, le-ti samo potrjujejo stanje, ki smo ga zabeležili preko anket. GP je prenatrpan in neučinkovit; preveč je učenja na pamet, premalo je razprav, projektnih nalog, samostojnih raziskav, ki imajo potencial razvijati in spodbujati ustvarjalnost, samostojnost ter odgovornost. Nekdo je stanje opisal z besedo »bulimija« v šolstvu. Očitno je nekaj zelo narobe tudi z lastno percepcijo o pomenu šolanja ter ciljnih, ki jih le-to zasleduje.

Ali so rezultati ankete prinesli kašno novo spoznanje v primerjavi z izsledki raziskav, ki so bile narejene v predhodnih letih? Že več kot 15 let se v slovenskem prostoru omenja preveč toga organizacija programa in strog predmetni (disciplinaren) pristop, ki ga še bolj rigidnega dela velik normativizem. Posledica je nižja kakovost znanja (premalo povezanega in poglobljenega znanja) in nezadovoljstvo dijakov, staršev in tudi učiteljev. Razmerje med splošno in specialno izobrazbo/znanjem, tako na ravni programa, kot v okviru posamičnih predmetov, ni jasno opredeljeno, posledično so v stiski tako profesorji kot dijaki. Kolikšen obseg vsebin/ciljev in za koga? Inovativno delo dijakov, njihova vedoželjnost in ustvarjalnost se težko razvijata v masi vseh dijakov, ki morajo vsi dobiti vse v enakih časovnih razponih, ne glede na motivacijo ali nadarjenost. Tako staršem kot dijakom (in tudi učiteljem) ni jasno razmerje med splošnim in specialnim znanjem, zato posledično trpimo vsi. Zato je reproduktivno učenje najbolj varna izbira, ki jo deloma podpira tudi matura. To pa vsekakor ni dobra osnova za trg dela, ki zahteva fleksibilnost, inovativnost in predvsem – drugačnost.